

УДК 339.7

Зарицька І.А.*

МОДЕРНІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Вітчизняний фінансовий сектор розвивається за проєвропейською моделлю, що характеризується переважанням банківських активів (понад 90%) у сукупних активах усіх вітчизняних фінансово-кредитних установ. В таких умовах значення конкурентоспроможного фінансово-кредитного сектору відіграє надзвичайно важливу роль у подальшому зростанні національної економіки.

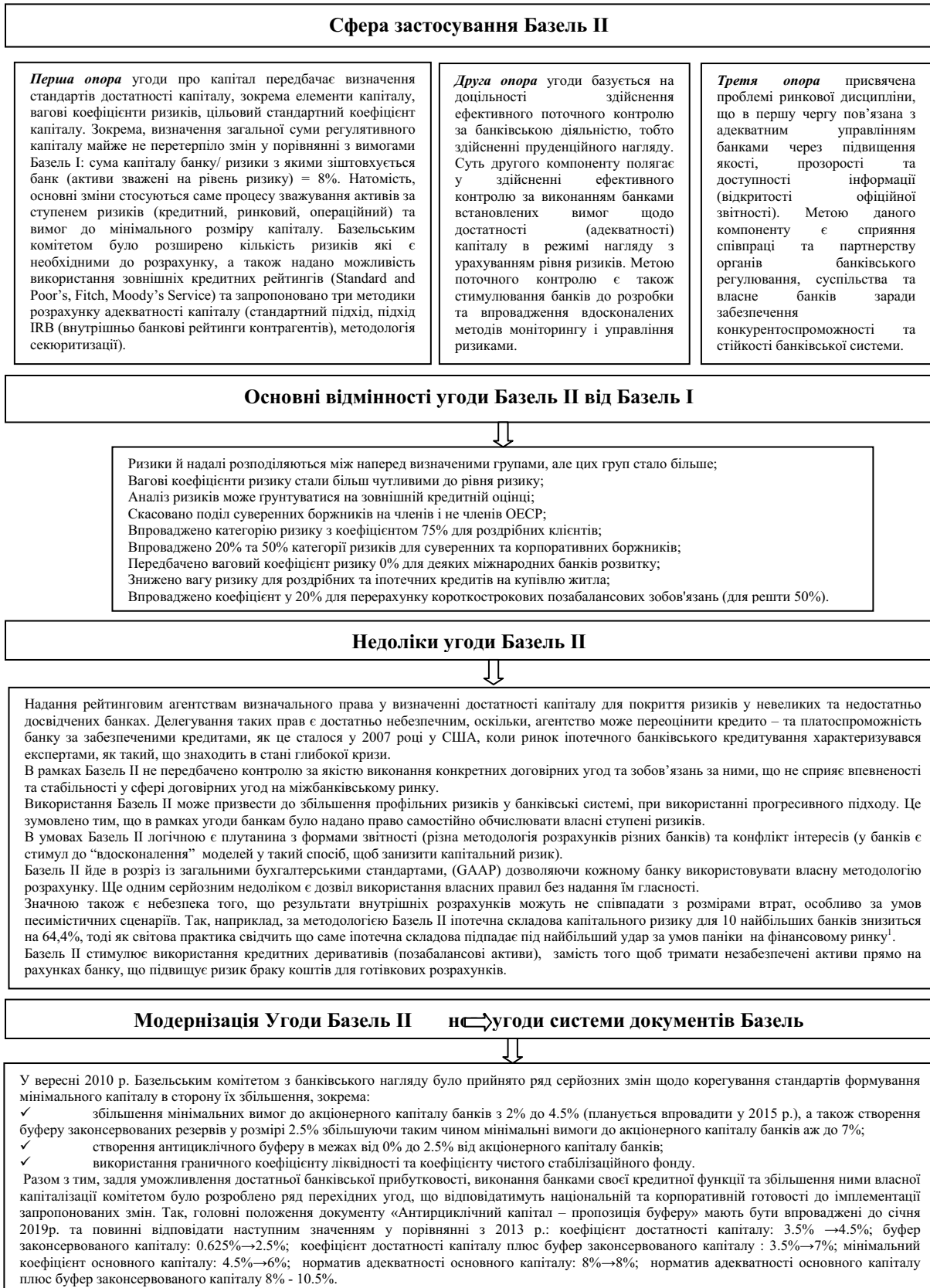
Аналіз суверенного кредитного рейтингу України, що є одним з можливих стрес-тестів поточної конкурентоспроможності національної банківської системи, засвідчив надзвичайно слабку національну позицію. Усі провідні світові рейтингові агентства оцінюють кредитний рейтинг України як негативний, що на їх думку лише погіршуватиметься через наростаючу політичну нестабільність, слабкість національної валюти, зростання зовнішньої заборгованості, жорстку рецесію (скорочення виробництва на понад 20%), найбільше у 2009р. падіння ВВП серед усіх постсоціалістичних країн (15%), зниження світового попиту на вітчизняну експортну продукцію, велику залежність від імпорту російського газу.

Досвід боротьби східноєвропейських країн з наслідками глобальної фінансової кризи свідчить про обмеженість використання інструментів грошово-кредитної політики більшістю постсоціалістичних країн. Лише Польща та Чехія перед наблизенням економічного спаду у 2008р. змогли послабити свою грошово-кредитну політику. Тоді як прямі бюджетні стимули були прийняті тільки Словенією та Чехією, які впровадили програми державних гарантій щодо кредитів підприємств. Таким чином, враховуючи обмеженість у використанні засобів грошово-кредитної політики та брак коштів для проведення активної фіскальної політики, доцільною є активна співпраця уряду та законотворчої гілки влади з НБУ та комерційними банками в напрямку покращення регулятивного банківського середовища та реорганізації національної банківської системи, зокрема покращення її ефективності, стійкості та продуктивності. Так, першочерговими цілями мають стати: укріплення де-факто незалежності НБУ, а також впровадження базових положень Базель II з врахуванням нових документів з «посилення угоди» та інше.

Основною метою угоди Базель II є посилення стабільності та надійності міжнародної банківської системи через вдосконалення системи ризиків та сприяння капіталізації банків. Серед особливостей другої редакції угоди є створення рівних конкурентних умов на міжнародному ринку як для міжнародних банків так і для їх капіталів з поправкою на ризик, що досягається дотриманням трьох концептуальних компонентів угоди. Разом з тим, глобальна фінансова криза визначила необхідність модернізації міжнародного регулятивного середовища та внесла значні корективи в систему угод Базель. Відповідно Базельським комітетом було прийнято ряд поправок та нововведень, найголовнішими з яких

* аспірантка кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана»

зокрема є: консультативний документ «Антициклічний капітал – пропозиція буферу» від 10.09.10 р. (Countercyclical capital buffer proposal), основні принципи ефективної системи гарантування депозитів від 15.05.09 р. (Core principles for effective deposit insurance systems) та інші (рис. 1).

Рис.1 Генезис документів Базельського комітету: перегляд інфраструктури регулювання банківського капіталу

НБУ проголосив поступову імплементацію “Базель II”, що передбачає впровадження опор Базель II: Опора III «Ринкова дисципліна» (до 2007 р.); Опора II «Процес наглядової перевірки» (до 2008 р.); Опора I «Мінімальні вимоги до капіталу: Кредитний ризик – Стандартизований підхід» (до 2010 р.); Опора I «Мінімальні вимоги до капіталу: Операційний ризик – Підхід базового індикатора» (до 2010 р.); Опора I «Мінімальні вимоги до капіталу: Кредитний ризик – Заснований на внутрішніх рейтингах підхід» (до 2020 р.); Опора I «Мінімальні вимоги до капіталу: Операційний ризик – Стандартизований підхід» (до 2015р.). Проте, заявлені дати були недотримані та перенесені на більш пізній строк виконання. Об’єктивна недоцільність раннього впровадження «Базель II» обумовлюється його можливим негативним впливом на ефективність банківської системи, що зумовлено зростанням прямих і непрямих витрат регулювання (витрати на підготовку кадрів, реорганізацію внутрішньої системи контролю, можливість суб’єктивних державних втручань та інше), а також високим ступенем ризику країн з перехідною економікою.

Доцільність першочергового впровадження Третьої Опори не викликає сумнівів, оскільки передбачає розкриття банками внутрішньої інформації і сприяє виконанню ринкової дисципліни, підвищує довіру до банків. В рамках Першої Опори найбільш прийнятним для вітчизняних реалій є розрахунок вартості активів, зважених на ризик, для врахування кредитного та операційного ризику з дотриманням суворих мінімальних вимог до капіталу. Щодо впровадження системи оцінки операційних ризиків (Друга Опора) у вітчизняному банківському законодавстві, то офіційна позиція НБУ «обмежитися впровадженням стандартизованого підходу до оцінки операційних ризиків чи підходу базового індикатора» є цілком обґрунтованою, оскільки значних стимулів до мінімізації операційних ризиків в жодному з підходів системи угод Базель II не передбачено.